

[The Ukrainian Greek Catholic Church in the Social and Political Life of Galicia (1900–1939): Coursebook]. Kyiv: MAUP, 2005. [In Ukrainian]

10. KRYPIAEVYCH, I.; DOLNYTSKYI, M. (1954) Nova istoriia Ukrainy [The Modern History of Ukraine]. Detroit: Batkivshchyna. [In Ukrainian]

11. KUSHNIR, M. (1973) Perspektyvy ukrainskoho khrystyianskoho natsionalizmu [The Perspectives of Ukrainian Christian Nationalism]. Philadelphia: Ameryka. [In Ukrainian]

12. LENTSYK, V. (1984) Patriarkh i Kardynal Yosyp Slipy yak professor i rector Bohoslovskoi akademii u Lvovi [Patriarch and Cardinal Joseph Slipy: Professor and President of the Lviv Theological Academy]. Bohoslov'ia. Vol. 43, part. 1–4. Pp. 123–131. [In Ukrainian]

13. LYSENKO, O.YE. (2000) Relihiine pytannia u teorii ta praktitsi ukrainskoho natsionalizmu v I pol. XX st. [The Question of Religion in the Theory and Practice of Ukrainian Nationalism in the 1st half of 20th Century]. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. 1. Pp. 29–50. [In Ukrainian]

14. MARCHUK, V.V. (2004) Ukrainska hreko-katolytska tserkva v suspilnomu zhytti Ukrainy XX st. [The Ukrainian Greek Catholic Church in the Social Life of Ukraine of 20th Century]. Abstract of unpublished thesis (Ph. D. in History), Vasyl Stefanyk Precarpathian University. [In Ukrainian]

15. NAHAIEVSKYI, I. (1950) Katolytska tserkva v mynulomu i suchasnomu Ukrainy [The Catholic Church in the Past and Present of Ukraine]. Philadelphia: Drukarnia Ameryky. [In Ukrainian]

16. ONUFRIICHUK, F.F. (1983) Mytropolyt Andrei v sluzhinni Bohovi [Metropolitan Andrei in the Service of God]. Winnipeg: [s.n.] [In Ukrainian]

17. PASLAVSKYI, I. (1994) Mizh Skhodom i Zakhodom. Narys z kulturno-politychnoi istorii ukrainskoi tserkvy [Between the East and the West. Essays on the Cultural and Political History of the Ukrainian Church]. Lviv: Strim. [In Ukrainian]

18. TOMASHIVSKYI, S. (n.d.) Istorii tserkvy na Ukraini [Church History in Ukraine]. Philadelphia: [s.n.] [In Ukrainian]

19. KHOPTIUK, L. (1998) Zhyttia ta diialnist mytropolyta Andreia Sheptytskoho (1865–1944) [The Life and Activity of Metropolitan Andrei Sheptytsky (1865–1944)]. In: *Katolytskyi shchorichnyk*. Kyiv: Vydavnychiy dim "KM Academia". Pp. 9–130. [In Ukrainian]

20. SHEPTYTSKY, A. (1936) Ostoroha pered zahrozoiu komunizmu [The Caution against the Danger of Communism]. Univ: Drukarnia Sviato-Uspenskoj Lavry Studiiskoho Ustavu. [In Ukrainian]

21. SHEPTYTSKY, A. (1983) Tvory Opera (moralno-pastoralni) [Opera Works (Moral and Pastoral)]. Rome: vydavnytstvo Ukrainskoho katolytskoho universitetu im. Klymenta Papy. [In Ukrainian]

Надійшла до редколегії 19.06.18

T. Pshenychnyi, Ph. D. in History, Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE ROLE OF THE UKRAINIAN GREEK CATHOLIC CHURCH IN THE NATIONAL EDUCATION OF SOCIETY IN THE FIRST HALF OF THE 20th CENTURY

An integral part of society's life was and remains the church. Ukrainian church space was built on the heritage of generations and subsequently could become an integral element of the national revival of the Ukrainian people. In the twentieth century, it was clearly represented by the Ukrainian Greek Catholic Church, which was able to become the center of the national movement and the creator of the national intellectual elite, a promoter of justice in Soviet times. This article is devoted to the mission of the Ukrainian Greek Catholic Church in Ukrainian society, the activities of its clergy and bishops in preserving the national identity of the Ukrainian people.

Key words: Ukrainian Greek Catholic Church, Ukrainian nation, Ukrainian people, national heritage, social doctrine of the church.

УДК: [061.235:371.83](4-11)"1939/1944"

<https://doi.org/10.17721/1728-2640.2018.138.14>

А. Тронь-Радомська, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ З ОРГАНІЗАЦІЇ ТАБОРІВ ДЛЯ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Проаналізовано діяльність Українського центрального комітету в Генеральній губернії у сфері організації таборів для виховання молоді. Подано класифікацію різновидів таборів і їхню структуру, умови побуту та санітарні вимоги. Розглянуто всі основні освітні напрями роботи в юнацьких осередках. Підкреслено особливу увагу таборової програми до спорту і, зокрема, мандрівництва з походами в гори і вивченням картознавства. Постійно проводили змагання за "Відзнаку фізичної справності" та турніри з різних видів спорту. Засобами національно-суспільного виховання, основою якого було українознавство, були дискусії, лекції, ватри. Завдяки проведенню фахової підготовки кожен учасник отримував початкові відомості з якоїсь галузі практичного знання (сільськогосподарська освіта, будівництво, опіка над хворими, столярство, шоферство). Така робота викликала довіру та повагу з боку батьків і західноукраїнської молоді. Зазначається про використання таборовиками типової для армії атрибутики і форм організації: стрійової підготовки, піднімання прапора, звітування, дисципліни. Обґрунтовано думку, що це стало продовженням традиції пластових таборів. Проілюстровано мережу молодіжних таборів УЦК, що покривала всю українську етнографічну територію Генеральної губернії. Акцентовано увагу на відмінних рисах організації порівняно з польськими дитячими таборами цього періоду.

Ключові слова: Український центральний комітет, табір, Генеральна губернія, спорт, виховання.

Національно-суспільне та фізичне виховання молоді належало від початку існування Українського центрального комітету (УЦК) до його найважливіших завдань [8, с. 234], що викликало довіру та повагу з боку батьків та західноукраїнської молоді [6, с. 179]. Дошкілля, школа і позашкільні мали бути трьома частинами безперервного процесу виховання [8, с. 197]. Справами останнього займався Відділ опіки над молоддю і родиною (ВОН-МІР) під керівництвом спочатку колишнього пластового діяча Ярослава Рака, а із серпня 1940 р. – Володимира Татомира [8, с. 238], який підкреслював велике значення таборів і вважав їх найкращим засобом виховання молоді [13, с. 4]. Це підтверджувала тогочасна преса, зазначаючи, що "наша таборно-виховна акція – це могутній засіб усебічного виховання нового українського покоління в дисципліні, ідейному спрямуванні до нових форм організацій, це школа гарту" [20, с. 157].

В українській історіографії питання організації УЦК таборів для молоді побіжно торкався Василь Офіцинський при вивченні організаційної структури товариств, заснованих відділом Опіки над молоддю і родиною. За такої недостатньої розробленості теми ми не можемо претендувати на якісну реконструкцію виховної політики УЦК і його гуманітарної сфери загалом. Зазначена розвідка покликана максимально всебічно висвітлити історію цього вагомому явища.

За класифікацією В. Татомира, табори поділялися на постійні і мандрівні, а останні могли бути звичайними, водними, зимовими. Відповідно до віку учасників та їхньої освіти, або відповідно до якогось окремого завдання, табори були відпочинкові, піонерські й інструкторські [13, с. 17].

Відпочинкові табори давали молоді змогу перебувати серед гарних околиць, набиратись здоров'я і сил, а

також призначувалися до порядку і послуху. Уже влітку 1940 р. було організовано п'ять таких місячних таборів – 4 для новиків (7–14 років) (у Рогізному й Окшеві на Холмщині, у Києвці на Підляшші й Гелюші на Ярославщині) й один для юнацтва (14–18 років) в Турковичах на Грубешівщині (188 хлопців і 158 дівчат) [8, с. 238–239].

Піонерські табори мали на меті підготувати молодь до самостійного життя і заохотити її набувати знання з окремих практичних ділянок, тому табір учасники облаштовували власноруч і мали у програмі курс набуття певних практичних навичок [13, с. 18].

Інструкторські табори мали за мету підготувати учасників до ведення праці серед юнацтва, тому молодь там проходила спеціалізовану підготовку з відповідних галузей знань чи фізичної культури, щоб мати змогу виконувати свої обов'язки як наставники [13, с. 18]. І жодний інший відділ УЦК не присвятив стільки уваги навчанню працівників низових ланок, як відділ молоді.

Уже восени 1940 р. відбувся центральний інструкторський табір у Криниці (12.X–2.XI) [3, с. 72–73]. У ньому взяли участь 26 референтів опіки над молоддю та родиною з різних Українських допомогових комітетів чи делегатур і вони згодом помітно підсилили працю на місцях. Тоді ж розпочато акцію коротких курсів-таборів для провідників куренів молоді. Восени та взимку 1940/1941 р. було проведено в різних місцевостях 36 таких курсів. У них узяло участь 1104 особи, серед них 627 чоловіків і 427 жінок, майже вся селянська молодь, що походила із 379 місцевостей [8, с. 241–242]. Окремо вивчалась методика праці у групах молоді [17, с. 29]. Розглядалися питання організації куренів молоді по селах і ведення праці у референтурах, у куренях молоді, проведення зібрань, свят, концертів, упорядкування спортивних майданчиків, домівок [4]. Велика нестача фахівців вимагала організації спортивних таборів для підготовки інструкторів [14]. Такі курси-табори закінчувались іспитами, що відбувались урочисто у присутності місцевого громадянства і були безоплатними [2, арк. 5 а].

Поєднання ж цих усіх таборів – це юнацький табір. Програма занять у такому таборі складалася на основі програм праці трьох таборів (відпочинкового, піонерського та інструкторського) [13, с. 18].

Схема організації всіх таборів була однаковою. Засновував їх Відділ опіки над молоддю та родиною УЦК у Кракові за згодою уряду Генеральної губернії (Відділ внутрішніх справ), виконуючи одне зі своїх завдань, яким у цьому випадку була опіка над вихованням молоді [2, арк. 2]. Справами, пов'язаними з організацією і веденням табору, займався референт опіки над молоддю та родиною цього УДК, Українського окружного комітету (УОК) чи делегатури, на території якого діяв табір. А голова УДК брав на себе обов'язок отримати всі дозволи від влади та відстоювати справи табору перед нею. Зокрема, в інспектора лісів брали дозвіл навіть на користування лісом (ватра, дрова) [13, с. 18–21]. Оголошення про організацію таборів подавали у пресі [7].

Місце для табору підшукували завчасно та перевіряли на відповідність санітарним умовам. Брали до уваги задовільний стан приміщення для табору, площу перед будинком, питну воду, місце на кухні, площу для стадіону неподалік від табору, розташування осередку подалі від осель і доріг. Запланований провід табору представляли Відділу опіки над молоддю і родиною УЦК та начальнику округу. Учасники табору до заяв додавали посвідку національної приналежності від свого УДК або дозвіл школи на перебування в таборі, дозвіл родичів і заяву послуху проводу табору [2, арк. 2–2 зв.].

Проект бюджету кожного табору готували заздалегідь і пересилали на затвердження до УЦК. Безкоштовне утримання передбачали для учасників із бідних родин [19]. Фонди табору складались із залученням не лише оплати учасників і допомоги УДК і УЦК, а й допомоги уряду Генеральної губернії (Відділ внутрішніх справ). Також використовували заощаджені фонди молоді, допомогу громадянства [3, с. 63] і доходи з імпрез [2, арк. 2 зв.].

За перебіг таборового життя відповідав командант, що співпрацював з УДК чи Делегатурою, на території якого діяв табір, і щоденно звітував Відділу опіки над молоддю, пересилаючи звіти кожні 10 днів через УДК до УЦК [13, с. 28]. Він знав усіх учасників табору, проводив "перегляди чистоти", порядку в кімнатах і на площі. Для допомоги командантові призначали булав табору у складі виховника, який одночасно виконував обов'язки писаря (провідника таборової канцелярії), провідника відділу табору (кошового, курінного, чотового – залежно від кількості учасників табору), який одночасно був референтом справ тіловиховання, і господаря табору, який вів усі господарські справи [2, арк. 2 зв., 3]. Роль опікуна табору брав на себе голова УДК чи хтось зі знаних громадян – прихильників молоді.

До команди табору завжди входив лікар, який стежив за здоров'ям і гігієною, а також влаштовував у таборі короткий курс невідкладної медичної допомоги, який охоплював питання про види поранень, очищення ран, зупинки кровотеч, переломи кісток, вивихи, тимчасові пов'язки, сонячний удар, гадючі укуси, порятунок потоплюючих, штучне дихання, транспортування хворих, мандрівну аптечку [13, с. 93]. У таборах для дівчат проводився ґрунтовніший санітарний курс. Цей предмет входив до програми іспитів, тому його вивчали детально і практично. Під наглядом лікаря санітар вів "карти здоров'я" учасників табору, а черговий – "книгу хворих" [13, с. 68].

При організаційному поділі учасників табору увагу звертали на вік й освітній рівень, але ніколи – на соціальний стан. Найменшою організаційною ланкою був рій, який нараховував від 6 до 12 осіб разом із командантом. У проводі роя стояв роевий або поучник, призначені командантом табору. Командант чи обозний затверджував назви роїв (звірів, квітів), давав порядкові числа роєм від 1 вгору, чотам і надавав патронів куреням. Курені повинні були добре знати життя і вчинки своїх патронів [2, арк. 3 зв.].

Життя табору укладалося відповідно до переліку доручень під назвою "таборовий правильник", що був, по суті, його статутом. Правильник відчитувався всім учасникам і пояснювався на окремих зборах одразу при відкритті табору, а також вивішувався на таборовій таблиці оголошень. Вносити зміни до правильника міг тільки Відділ опіки над молоддю УЦК або – за його дозволом – командант табору. Найбільшим покаранням за нехтування вимогами правильника було негайне виключення з табору або навіть заборона працювати у клітинах молоді [13, с. 40].

Як і скауту, таборовики використовували типову для армії атрибутику та форми організації: стройову підготовку, піднімання прапора, звітування, загонову організацію, дисципліну і беззаперечне підпорядкування молодшого старшому тощо. Кожен юнак кількаразово мав відбутися стійку. Її виставляв службовий гурток. Удень, у часі від 6 до 22-ї год виконував стійку один стійковий перед головним будинком табору із двогодинною зміною в повному однострої. Він не мав права самовільно залишити пост, проводити довільних розмов, сидіти, підпиратися тощо. Кожного, хто бажав відвідати табір, стійковий затримував і передавав черговому. Уночі

стійкових було по двоє перед головним будинком табору зі щодогодинною зміною [2, арк. 4–4 зв.].

Змагання за "прапорець чистоти" серед окремих гуртків відбувалися задля утримання чистоти тіла, одягу і помешкання [6, с. 66; 22], що відповідало загальноєвропейським тенденціям таборової організації з кінця другого десятиліття XX ст. щодо використання різних форм змагань, винагородження для мотивації "відпочиваючих" [5, с. 272].

Засобами національно-суспільного виховання, основою якого було українознавство, були гутірки (бесіди, дискусії), лекції, ватри й окремі вишколи [13, с. 70]. Лекторами в інструкторських таборах часто були відомі українські діячі: К. Паньківський, професори В. Сімович і М. Терлецький, організатори молоді О. Тисовський і проф. В. Левицький [9, с. 155] та ін.

Особливу увагу в таборах приділяли спорту. До обов'язків поучника входило пояснення значення всіх вправ. Чільне місце серед усіх різновидів фізичної культури завжди посідало мандрівництво. Для молоді 14–15 років мандрівки планували по 48 год для дівчат і 74 год для хлопців, а для учасників 16–18 років: 76 год для дівчат і 170 год для хлопців. Місячник "Дорога" підкреслює, що це "творить велику цифру порівняно з іншими теоретичними знаннями, даючи доказ, що провід уміло оцінив потребу загартованості в мандрівництві нашої молоді" [16]. Молодь привчалася до самостійного здійснення мандрівок, навчалася практичному користуванню картознавством, пізнанню місцевості та таборуванню. У програму входило не лише розуміння умовних позначень і змісту мап, але і їхнє укладання, вивчення азбуки Морзе і знакування димом, свистом, рукою, різновидів і характеристик ґрунтів. Усі учасники розкладали та складали намети, розводили вогонь, орудували пилою і сокирою, в'язали вузли. Практикувалися сходження на вершини гір, як, наприклад, під час III інструкторського табору імені І. Богуня на Яворину (1116 м). Тоді вирушило 50 таборовиків двома групами – пішки і на лижах [17, с. 29]. Часом, пліч-о-пліч із молоддю, у таких мандрівках брав участь і провідник УЦК Володимир Кубійович. Дорогою він пояснював будову гір і подавав їхню характеристику [15].

Серед інших видів спорту учасники табору найбільше займалися волейболом і баскетболом, вивчали стилі плавання. Двічі на тиждень – легкоатлетична програма. Молодь зацікавлювали лучництвом і намагалися двічі чи тричі впродовж тривання табору влаштувати змагання у стрільбах у ціль на відстань. Змагання відбувалися з усіх видів спорту, що опановувалися, урахувуючи і шахові турніри, як, наприклад, під час II інструкторського табору у Криниці [4].

При підготовці табору велику увагу приділяли облаштуванню спортивного майданчика. Його мінімальні розміри були 50–70 x 50 м. Вапном позначалися місця для стрибків (у висоту і довжину), метання та спортивних ігор. Біля майданчика, але там, де не ходять люди (краще під кручею), влаштовували стрільницю для лучників – так, щоб вони не ставали проти сонця [13, с. 147].

За настановами Відділу опіки над молоддю і родиною, не повинно було бути жодного юнацького табору, у якому не проводилися б змагання за "Відзнаку фізичної справності" – нагороду за виконання певних мінімальних фізичних нормативів, адже, окрім суто спортивної користі її здобувачам, проби повинні були звертати увагу широких мас громадянства на фізичну культуру. З

огляду на це намічена програма спортивного виховання в таборі була, по суті, підготовкою до проб за "В.Ф.С." [4]. Право участі в цих пробах мали хлопці від 16 років і дівчата від 18. Важливо, що за недостатні успіхи в навчанні шкільна молодь могла втратити право володіння "В.Ф.С." [13, с. 131–138].

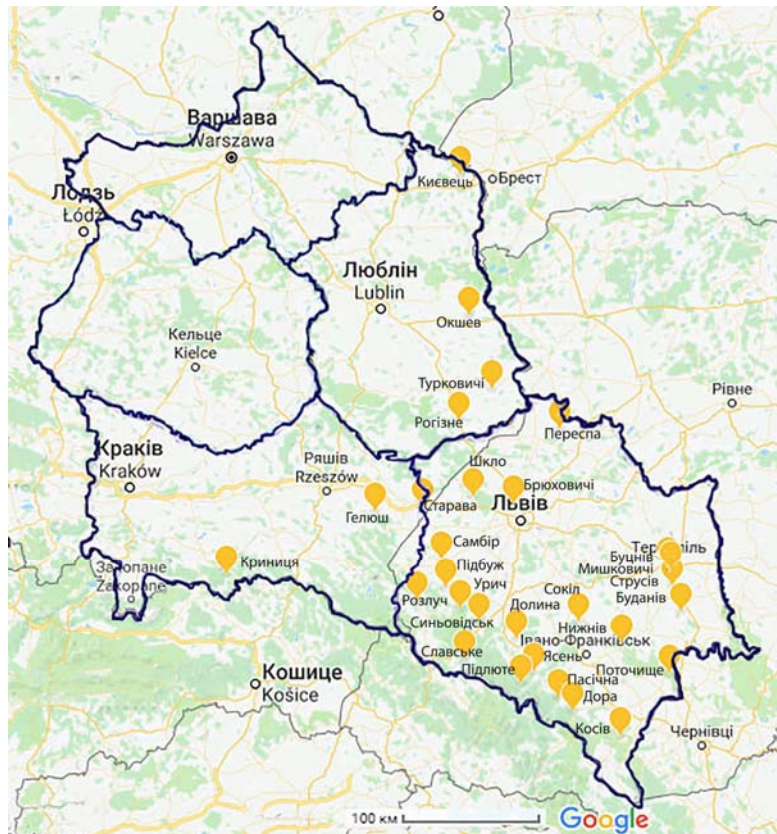
Аналіз виховної роботи юнацьких таборів УЦК дозволяє стверджувати, що вони продовжували традицію пластових таборів. Як працює Відділу опіки над молоддю і родиною, так і підготовкою інструкторів займалися колишні пластові діячі [10, с. 109]. У місячнику "Дорога" при описі першого зимового табору у Пасічній коло Надвірної, серед основних його завдань зазначається відновлення і безперервності пластового життя [18, с. 29]. Львівський осередок ВОНМіР займався відбудовою табірної осередку на Соколі коло Підлютого, відновив традицію пластових водних таборів на Дністрі [20, с. 157]. Самі пластові видання стверджують, що під час нацистської окупації пластова виховна праця продовжувалась у "Куренях Молоді" і Виховних спільнотах української молоді (ВСУМ) [12], які організовували табори як структурна ланка ВОНМіР при УЦК. До того ж, Сергій Юзик називає місячник "Дорога" органом нелегального пласту [21].

Програма занять у таборі передбачала і фахове освіднення молоді, щоб кожен учасник отримав хоча б початкові відомості з якоїсь ділянки практичного знання. Найпоширенішими були сільськогосподарська освіта, будівництво, опіка над хворими, куховарство, столярство, слюсарство, шоферство, фотографування [13, с. 139–141].

Українському центральному комітету вдалося створити цілу мережу молодіжних таборів. Більшість осередків перебували на території дистрикту Галичина, з огляду на переважання там українського населення. Проте, створені першими, табори на Лемківщині, Посянні, Холмщині і Підляшші продовжували працювати впродовж усього часу окупації. А Криниця залишалась головним осередком таборового руху, де відбувалися центральні інструкторські табори та конференції. Таким чином, діяльність УЦК з організації таборів для виховання молоді поширювалася на всю українську етнографічну територію Генеральної губернії (карта 1).

Варто зауважити, що в Генеральній губернії мали місце і польські літні дитячі табори, організовані аналогічною польською допомоговою організацією Rada Główna Opiekuńcza (Головна опікунська рада). Однак вони були дитячими, а не молодіжними, і суто відпочинковими. До того ж, розміщувалися діти не у спеціально підготовленому таборі, а по садибах і селянських будинках. Власник маєтку в садибі Закшеньських у Щеборівцях Владислав згадував, як організовував дітям, у теперішньому значенні цього слова, дитячий табір – із купанням у ставку, гімнастикою, екскурсіями, спортом тощо [22].

Отже, можна констатувати, що таборування було одним із провідних напрямів виховної політики УЦК. Це стало продовженням традиції пластових таборів із вдалим поєднанням національно-суспільного, спортивного та фахового освіднення молоді. Навіть за важких умов окупації УЦК спромігся створити цілу мережу молодіжних таборів, що покривала всю українську етнографічну територію Генеральної губернії. Вона мала складну організаційну структуру й утримувала високі стандарти юнацьких виховних осередків.

Карта 1. Мережа молодіжних таборів Українського центрального комітету

Список використаних джерел:

1. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 3959, оп. 2, спр. 78, 29 арк.
2. ЦДАВО України, ф. 3959, оп. 2, спр. 207, 6 арк.
3. Oddziałowe Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie (IPN Kr), 075/11, t. 7 (17/OB), 335 str.
4. Антонович А. Школа волі й труду / А. Антонович // Дорога. – 1942. – Ч. 1, січ. – С. 16.
5. Горбинко В.М. Світова історія масових "дитячих таборів" / В.М. Горбинко // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент : зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 12. – С. 268–277.
6. Зелений З. Українське юнацтво в вирі Другої світової війни / З. Зелений. – Торонто, 1965. – 280 с.
7. Комунікат // Дорога. – 1942. – Ч. 1, січ. – С. 16.
8. Кубійович В. Українці в Генеральній Губернії 1939–1941 / В. Кубійович. – Чикаго : Вид-во Миколи Денисюка, 1975. – 664 с.
9. Марта Рідна. Ватра // Дорога. – 1942. – Ч. 11, листопад. – С. 155–156.
10. Офіцинський В.А. Дистрикт Галичина (1941–1944). Історико-політичний нарис / В.А. Офіцинський. – Ужгород : Гражда, 2001. – 142 с.
11. Про вживання прапора чистоти в інструкторських таборах молоді // Дорога. – 1942. – Ч. 4, квіт. – С. 46.
12. Скорочена історія Українського пласту [Електронний ресурс] // Пластовий шлях. – 1988. – Ч. 2–3 (85–86). – С. 50–58. – Режим доступу: <http://old.plast.org.ua/history/zahalni/bazhanskyjskoristoruja>.
13. Татомир В. В юнацьких таборах: збірка вказівок, порад і матеріалів на юнацькі табори української молоді / В. Татомир. – Краків : Укр. вид-во, 1942. – 175 с.
14. Тріль М. Спортовий рік / М. Тріль // Дорога. – 1942. – Ч. 6, черв. – С. 76.
15. Фрайт В. Із таборного щоденника / В. Фрайт // Дорога. – 1942. – Ч. 6, червень. – С. 77.
16. Цьогорічні табори молоді // Дорога. – 1942. – Ч. 10, жовт. – С. 142.
17. Шарко М. З мандрівок репортера / М. Шарко // Дорога. – 1942. – Ч. 3, берез. – С. 28–30.
18. Шарко М. Перший зимовий табір у Пасічній к. Надвірної / М. Шарко // Дорога. – 1942. – Ч. 3, берез. – С. 29–30.
19. Шерш. До літніх таборів // Дорога. – 1942. – Ч. 7, лип. – С. 93.
20. Шерш. Підсумки таборової акції // Дорога. – 1942. – Ч. 11, листопад. – С. 157–158.
21. Юзик С. Пластове видавництво. Короткий огляд [Електронний ресурс] / С. Юзик // Український пласт. Офіційна сторінка Конференції Українських пластових організацій. – Режим доступу: <http://plast.org/publishing>.
22. Chorazki M. Pod okupacją. Rada hrabiego Ronikiera [Online] / M. Chorazki // Dziennik Polski. – 2017. – 18 września. – Available

from: <http://www.dziennikpolski24.pl/aktualnosci/a/pod-okupacja-rada-hrabiego-ronikiera,12490563>.

References

1. Tsentrálny derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnya Ukrainy (TsDAVO Ukrainy) [Central State Archive of Higher Authorities and Government of Ukraine], fond 3959, opys 2, sprava 78, 29 arkushiv.
2. TsDAVO Ukrainy, fond 3959, opys 2, sprava 207, 6 arkushiv.
3. Oddziałowe Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie (IPN Kr), 075/11, t. 7 (17/OB), 335 str.
4. ANTONOVYCH, A. (1942) Shkola voli i trudu [School of Will and Labour]. *Doroha*. 1. P. 16. [In Ukrainian]
5. HORBYNKO, V.M. (2013) Svitova istoriia masovyykh "dytiachykh taboriv" [World History of Mass Children's Camps]. *Mizhnarodnyi naukovy forum: sotsiologhiia, psykholohiia, pedahohika, menedzhment: zbirnyk naukovykh prats*. 12. Pp. 268–277. [In Ukrainian]
6. ZELENYY, Z. (1965) *Ukrainske yunatstvo v vyri Druhoi svitovoi viiny* [Ukrainian Youth during the 2nd World War]. Toronto: [s.n.]. [In Ukrainian]
7. ANON (1942, January) Komunikat. *Doroha*. 1. p. 16. [In Ukrainian]
8. KUBIIOVYCH, V. (1975) *Ukrainci v Heneralniy Hubernii 1939–1941* [Ukrainians in the General Government 1939–1941]. Chicago: Vydavnytstvo Mykoly Denysiuka. [In Ukrainian]
9. MARTA RIDNA (1942, November) Vatra. *Doroha*. 11. Pp. 155–156. [In Ukrainian]
10. OFITSYNSKYI, V. A. (2001) *Dystrykt Halychyna (1941–1944). Istoryko-politychnyi narys* [District of Galicia. Historical and Political Essay]. Uzhhorod: Grazhda. [In Ukrainian]
11. ANON (1942, April) Pro vzhvyannya praportsia chystoty v instruktorskykh taborakh molodi [On the Usage of the Flag of Purity in the Instructor Camps for the Youth]. *Doroha*. 4. P. 46. [In Ukrainian]
12. ANON (1988) *Skorochena istoriia Ukrainskoho Plastu* [A Short History of Ukrainian Plast] [Online]. *Plastovy shliakh*. 2-3 (85-86). P. 50-58. Available from: <http://old.plast.org.ua/history/zahalni/bazhanskyjskoristoruja> [In Ukrainian]
13. TATOMYR, V. (1942) *V yunatskykh taborakh: zbirka vkazivok, porad i materialiv na yunatski tabory ukrainskoyi molodi* [In the Youth Camp: Compilation of Instructions, Advices and Materials for the Camps of Ukrainian Youth]. Krakiv: Ukrainske vydavnytstvo. [In Ukrainian]
14. TRIL, M. (1942, June) Sportoviy rik [The Sports Year]. *Doroha*. 6. P. 76. [In Ukrainian]
15. FRAIT, V. (1942, June) Iz tabornoho shchodennyka [From the Camp Diary]. *Doroha*. 6. P. 77. [In Ukrainian]
16. ANON (1942, October) Tsihorichni tabory molodi [Youth Camps of this Year]. *Doroha*. 10. P. 142. [In Ukrainian]

17. SHARKO, M. (1942, March) Z mandrivok reportera [From the Reporter's Journey]. *Doroha*. 3. Pp. 28–30. [In Ukrainian]
18. SHARKO, M. (1942, March) Pershyi zymovyi tabir u Pasichnii k. Nadvirnoyi [The First Winter Camp in Pasichna near Nadvirna]. *Doroha*. 3. Pp. 29–30. [In Ukrainian]
19. SHERSH (1942, July) Do litnikh taboriv [To the Summer Camps]. *Doroha*. 7. P. 93. [In Ukrainian]
20. SHERSH (1942, November) Pidsumky taborovoi aksii [The Results of the Camp Actions]. *Doroha*. 11. Pp. 157–158. [In Ukrainian]

21. YUZYK, S. (n.d.) Plastove vydavnytstvo. Korotkyi ohliad [Plast Publishing. Short Review] [Online]. *Ukrainian Plast. Conference of Ukrainian Plast Organizations*. Available from: <http://plast.org/publishing> [In Ukrainian]
22. CHORAZKI, M. (2017, September) Pod okupacja. Rada hrabiego Ronikiera [Online]. *Dziennik Polski*. 18. Available from: <http://www.dziennikpolski24.pl/aktualnosci/a/pod-okupacja-rada-hrabiego-ronikiera,12490563> [In Ukrainian]

Надійшла до редколегії 15.06.18

A. Tron-Radomska, Ph. D. student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE ACTIVITY OF THE UKRAINIAN CENTRAL COMMITTEE FOR THE ORGANIZATION OF CAMPS FOR THE FOSTERING OF YOUTH

The activity of the Ukrainian Central Committee in the General Government in the field of organization of camps for the fostering of youth is analyzed. The classification of varieties of camps and their structure, living conditions and sanitary requirements are presented. All the main educational directions of work in youth centers are considered. It is underlined that special attention of the camp program was paid to the sport and, in particular, traveling with hiking in the mountains and mapping. Competitions for the "Award for Physical Skillfulness" and sport tournaments regularly were held. The means of national-social education, based on Ukrainian studies, were discussions, lectures, firesides. Thanks to professional training, each participant got initial information from some areas of practical knowledge (agricultural education, building, care of patients, carpentry, chauffeur). Such work inspired confidence and respect from parents and western Ukrainian youth. It is mentioned about the use of typical army attributes and forms of organization for camps: marching, lifting the flag, reporting and discipline. Opinion that it was a continuation of the plast camps traditions is substantiated. The chain of youth camps of the Ukrainian Central Committee, which covered all Ukrainian ethnographic territory of the General Government, is illustrated. The focus is on the organization's distinctive features compared to the Polish children's camps of this period.

Key words: Ukrainian Central Committee, camp, General Government, sport, fostering.

УДК: 930.22

<https://doi.org/10.17721/1728-2640.2018.138.15>

О. Трохименко, канд. іст. наук, молодш. наук. співроб.
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ, Україна

ЗБЕРІГАННЯ ПОДАРУНКІВ, ПОДАРОВАНІХ ОСОБАМ, УПОВНОВАЖЕНИМ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ (НІМЕЦЬКА ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА)

Присвячено міждержавним подарункам як особливому елементу налагодження міждержавних відносин. Визначено, що такі подарунки насамперед повинні мати символічне значення, передавати або ілюструвати культурні традиції країни походження, а не бути коштовними. Окрему увагу приділено практиці збирання, зберігання й експонування подарунків, отриманих найвищими посадовими особами в Німеччині та Україні. Відзначено, що німецька посадова особа у більшості випадків не може бути власником отриманого нею подарунку. Такий стан речей встановлений з огляду на корупційні ризики. Охарактеризовано як позитивну німецьку практику влаштовувати аукціони для розпродажу подарунків посадових осіб з метою поповнення державної казни.

Ключові слова: державні подарунки, зберігання державних подарунків, канцлер, Німеччина, Фонд президентів України, ФПУ.

Державні подарунки мають велику історичну традицію в культурі Заходу та міжурядового церемоніалу. Ще із часів античності дипломатичні подарунки були надзвичайно важливими як вираження особливої дарувальної культури. Вони є символами культурного обміну між народами та націями. Зазвичай подарунки асоціюються із культурою, звичаями та найвищими пам'ятками країни. Окрім цього, вони ілюструють рівень поваги не так до одержувача, як до держави, яку він представляє [10]. Державні подарунки не завжди є коштовними чи дорогими – насамперед, вони мають нести високий культурний символізм. Подарунки розкривають нам світоглядні уявлення та цінності країни, представник якої здійснює дарування [8]. З огляду на це, за допомогою дослідження презентованих високопосадовими особами державних подарунків можна простежити розвиток відносин між державами й оцінити можливість еволюції цих відносин у майбутньому. Вважаємо за актуальне порівняти українську практику зберігання державних подарунків із закордонною. Для здійснення такого порівняння автором було обрано Німеччину.

Мета статті полягає у порівнянні німецької та української практики збереження державних подарунків.

Завдання статті полягає у встановленні способів збереження державних подарунків у Німеччині та порівняння з українською практикою.

В Україні подарунки, вручені діючому Президенту нашої держави, надсилаються на збереження до Фонду президентів України (ФПУ) при Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського (НБУВ). Фонд засновано 1996 р. Леонідом Даниловичем Кучмою – Президентом України 1994–2005 рр. [3, с. 49]. До колекції ФПУ належать предмети, подаровані всім президентам України періоду незалежності. Серед експонатів низка картин, виконаних у різноманітних стилях, велика кількість художніх ваз та інших фарфорових і керамічних виробів. Дуже цікавими експонатами є символи президентської влади, сувенірна зброя, статуетки, скульптурні композиції та низка інших сувенірних виробів із найрізноманітніших країн світу. Окрім цього, Фонд містить широке збирання документів і матеріалів на різноманітних видах носіїв інформації. Окремо варто виділити значну кількість книг із дарчими надписами та літературу, присвячену інституту президентства, творчості та життєвому шляху президентів нашої держави, що є доступною в читальному залі ФПУ.

Окрім власне збереження, Фонд президентів України виконує такі функції:

- комунікаційна,
- історико-меморіальна,
- наукова,
- інформаційно-бібліографічна,